

Arany László Babszem Jankó

Hangos mese

(A hanganyag itt található: <https://varazsbetu.hu/mesetar/babszemjanko>)

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember meg egy szegény asszony. Nem volt nekik egy csepp gyermekök sem, pedig az asszony mindig azon sírt-rítt, mindig azon kérte az Istent, hogy áldja meg őt egy fiúgyermekkel.

Egyszer az ember kint volt a tanyáján, szántogatott két ütött-kopott girhes ökrön, az asszony meg azalatt ételt főzött neki.

Amint ott főzögetett, amint főzögetett, megint eszibe jutott, hogy milyen jó volna, ha most egy fia volna, aki kivigye az apjuknak az ételt: "Ó én Uram, Istenem - mormolja magában -, csak egy akkorka kis gyermeket adj, mint egy babszem, holtomig mindig áldalak érte!" Alig mondta ezt ki, ott termett egy babszemnyi kisfiú előtte a padkán, elkiáltotta magát:

- No, édesanyám, itt vagyok! Hanem mármost nekem főzzön gombócot, mert olyan éhes vagyok, mint a farkas. Azután majd kiviszem édesapámnak az ételt, ha jóllaktam. De úgy főzzön kend, mintha huszonnégy kaszásnak főzne.

Főzött neki az asszony fél véka lisztből gombócot, kitálalta elibe. Babszem Jankó az utolsó falatig megette. Kérdezi tőle az anyja:

- No, fiam, jóllaktál?

- Dehogy laktam, édesanyám, még fél fogamra is kevés volt, azért főzzön még kend!

Megint főzött neki fél véka lisztből, megint mind egy falatig megette Jankó. Kérdezi megint az anyja:

- No, fiam, jóllaktál-e már?

- Dehogy laktam, édesanyám, tán még éhesebb vagyok! Jó lenne, ha főzne még kend!

Megint főzött az asszony egy véka lisztből, azt is megette a fiú. Kérdezi az anyja:

- No, fiam, jóllaktál-e már valahára?

- Ettem, édesanyám, ettem. Hanem mármost hol van az az étel, hadd vigyem édesapámnak!

Kitálalta az asszony egy szilkébe az ételt, azt belekötözte egy kasornyába, s nagy sok ellenkezés után - mert eleinte nem bízott benne, hogy elbírja - odaadta Jankónak, hogy nohát vigye. Fejére kapta Jankó, szaladt vele ki a tanya felé. Amint ment, mendegélt,

előtalált egy hatökrös szekeret egy béressel. Jankó el volt fáradva; kapta magát, feltette az ételt hátul a szekérre, maga meg bebújt az egyik ökör fülébe. Amint így mentek, elkezdett a béres füttyölni. Csak hallgatja Jankó, egyszer aztán nem állhatja szó nélkül. Kiszól az ökör füléből:

- De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes; voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Hallja ezt a béres, nézeget szét, hogy ki beszél hozzá, de nem lát senkit. Megint elkezd füttyölni, megint kiszól Jankó:

- De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes; voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Megint fülel a béres: "De már itt csakugyan beszél valaki!" Néz mindenfelé, nem lát senkit.

"No - gondolta magában -, talán csak a szél volt." Megint rákezdte a füttyöt, megint kikiáltott Jankó:

- De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes; voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Erre aztán megijedt a béres, nem mert többet füttyölni, hanem meglapult, mint a légy Szent Mihály-nap után. Egyszer - jó idő múlva - szól az ökörnek:

- Csálé, Bimbó!

Jankó kikiált az ökör füléből:

- Csak azért is hajszt, Bimbó!

Megint szól a béres:

- Hajszt, Csákó!

Megint kikiált Jankó:

- Csak azért is csálé, Csákó!

"De már itt sehogy se megy istenesen a dolog" - gondolja a béres. De azért még egyszer megpróbált szólni az ökröknek:

- Csálé, Bimbó, hajszt, Csákó!

Megint kikurjant Jankó:

- Csak azért is csálé, Csákó, hajszt, Bimbó!

De már erre a béresnek is inába szállott a bátorsága.

Itt akárhogy, mint, de ördögnek kell lenni! Uccu! - mintha ostorral csapnák, megoldotta a kereket, elszaladt, hogy az agár se érte volna utol. Jankó pedig az ökörhajtó ostort kezébe vette, elkezdett vele cserdíteni, hajtotta az ökröket az apja tanyája felé.

Az apja, amint ott szántogatott két ütött-kopott, girhes ökrön, egyszer látja, hogy megy arra egy hatökrös szekér, de senki sincs körülötte. Az ostor is csak magától pattogott. Megijedt erre, szaladni akar, de Jankó elkezd utána kiabálni:

- Ne szaladjon kend, édes apám uram, csak én vagyok, a kend fia, ételt hoztam.

Erre megállt az apja, elvette az ételt, hozzáfogott az evéshez. Míg ő evett, Jankó befogta a hat ökröt az ütött-kopott, girhes ökrök helyére az ekébe, elkezdett rajtok szántani. Nem kellett nekik segítség, még maga se csinált semmit, csak az ökör füléből pattogatott. De azért úgy meg lett szántva a föld, hogy jobban se kellett.

Ezalatt arra ment egy nagy úr négylovas hintón; Jankó éppen akkor volt a fordulónál, mikor ott mentek el, nézi az úr a hintóból, hogy az ökör magától megy, az eke magától szánt, az ostor magától kongat.

"Miféle csuda ez?" - gondolja magában.

- Eredj, Pista inas, kérdezd meg, hogy ki hajtja azt az ökröt, ki tartja azt az ekét, ki kongat azzal az ostorral, aztán hídd ide azt az embert, aki amott eszeget!

Előhíttá Pista inas azt az embert.

- No, szegény ember - kérdezi az úr -, ki csinálja mindezt a csudát?

- Hát biz azt, nagyságos uram, csak a fiam, Babszem Jankó, aki az ökör fülében ül, onnan kongat.

- Adja el kend nekem ezt a gyereket, megveszem jó pénzen.

A szegény ember nem akarta. De akkorra Jankó is odament, bízatta az apját, hogy csak adja el, majd visszaszökik ő nemsokára. Így hát megalkudtak egy véka aranyban, ezüstben, a szegény ember - aki most már gazdag ember lett - befogta a hat címeres ökröt a szekérbe, rátette a sok kincset, hazament, olyan úr lett, mint egy kiskirály. Az úr pedig

papírosba göngyölgette Jankót, beletette a dolmánya zsebébe, hazavitte, otthon meg se nézte, hanem papírostul beletette egy kis aranyládába, azt egy nagyobb ezüstbe, azt meg egy még nagyobb rézbe, azután mindegyik ládát bezárta hármassal. Másnapra aztán összehívta a tenger sok vendéget, nagy dínomdánomot csapott. Mikor vége volt az ebédnek, behozta a hármassal, mondta, hogy mutat ő most valami furcsát, amelyet még sohasem láttak. Bámultak a vendégek a ládára, mint borjú az új kapura, várták, hogy mi lesz már ebből. A házigazda lassan nyitogatta egymás után a zárat, kivette a kis papírost, elkezdte kifelé göngyölgetni, csak göngyölgeti, csak göngyölgeti, egyszer csak szétesik a papíros, az úrnak kezében marad a - nagy semmi. Nevettek a vendégek, a gazda meg irult-pirult, dühös volt, szégyellte is magát, de hiába, arról már nem lehetett tenni.

Babszem Jankó pedig, aki még az út alatt kiszökött a papírosból, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, egyszer előtalált tizenkét szekeret vassal megrakva. Az egyik szekér egy kátyúban megfeneklett, sehogy se tudták kihúzni, pedig huszonnégy ökröt is fogtak bele. Jankó is odamegy, mondja, hogy ha neki annyi vasat adnak, amennyit elbír, kisegíti a szekeret; az emberek megígérték neki, gondolták magokban, hogy ez bizony egy jó nagy szeget se bír el. Amint az alku megvolt, megkapta Jankó a szekér rúdját, úgy kirántotta a sárból, mintha ott se lett volna, azután elkezdte az első szekéren, az utolsóig mindnyájáról leszedte a vasat, mind a vállára vette, azzal, mintha teher se volna rajta, ballagott. Az emberek, egy szó nem sok, de annyit se tudtak szólni a nagy bámulás miatt, csak tátották szemüket-szájukat, s amire aztán eszökre jöttek, Jankó már hegyn-völgyön túl járt, üthették bottal a nyomát.

Vitte aztán Jankó a sok vasat, ment vele egyenesen egy kovácshoz, arra ráparancsolt, hogy neki abból a száz mázsa vasból csináljon egy buzogányt, de jó erősen megcsinálja, mert neki olyan imilyen-amolyan munka nem kell. Megcsinálta a kovács, ahogy tudta, mikor készen volt, felkapta Jankó, felhajította egyenesen az ég felé, azzal bement, hozatott magának egy akó bort, azt szép csendesen megiszogatta. Mikor a legutolsó pohárral is megitta, akkor esett vissza a buzogány, bement három ölnyire a földbe. Kihúzta Jankó, hát kétfelé volt esve. Megint ráparancsolt a kovácsra, hogy csinálja meg erősebben. Elkészítette a kovács, mikor készen volt, megint felhajította Jankó. Míg a buzogány odafenn járt, azalatt Jankó megevett egy véka lisztből készült gombócot, megivott rá egy cseber bort. Mikor az utolsó falatot lenyelte, az utolsó pohár bort megitta, akkor esett vissza a buzogány. Lefúródott hat ölnyire a földbe, kihúzta Jankó, nézte, hát megint ketté volt repedve. Megint ráparancsolt a kovácsra, csinálja meg azt, de ha most is kettéreped, akkor jaj neki. Összeforrasztotta a kovács. Mikor kész volt, megcsóválta

Jankó, felhajította, amint csak bírta, azzal bement aludni. Mikor már jól kialudta magát, felkelt, kiment. Éppen akkor esett vissza a buzogány, lefűrődött tizenkét ölnyire a földbe. Kihúzta Jankó, nézegette, hát nem volt semmi baja.

Megörült Jankó, vállára kapta a buzogányt, ment vele hetedhét ország ellen. Amint ment, mendegélt, előtalált tizenkét zsványt, azok elébe állottak nagy fennyen, hogy majd így, majd úgy fosztják ki, de Jankó sem ijedt meg a maga árnyékától, rálegyintett a haramiavezérre a buzogány nyelével, hogy elnyúlt, mint a béka, nem evett többet az Isten kenyéréből. Megijedt erre a többi zsvány, térdre estek Jankó előtt, hogy csak az életöknek kegyelmezzon meg, megválasztják vezéröknek. Megkegyelmezett nekik Jankó, a vezérséget is elvállalta, megitták rá az áldomást. Még aznap este el is mentek lopni egy gazdag ember házához. Ott Jankó bebújt a kamra ablakán, kinyitotta az ajtót, azzal elkezdett kifelé hányni mindent, amit csak a kamrában talált, egész oldal szalonnát, disznóhúst, egész zsák búzákat, de amellet ordított torkaszakadtából:

- Nesztek szalonna, nesztek búza, nesztek disznóhús!

Hiába csitították a betyár pajtásai, hogy ne kiabáljon. Mindegy volt neki, még annál jobban kiabált, a nagy lármára felébredt a gazda meg a sok béres, kocsis, a betyárok megijedtek, elszaladtak, otthagyták Jankót. Ez aztán szegény mit csináljon? Hová bújjék, hogy meg ne lássák? Ott volt egy nagy korpás zsák, abba ugrott bele, s meghúzta magát a korpa közt. Az emberek egy darabig keresték, hogy hova lett az a betyár, aki a kamarában volt, hogy aztán nem találták - mert egyiknek se jutott eszébe, hogy a korpa közt keresse -, hát csak megint lenyugodtak. Hanem az egyik béresnek eszébe jutott, hogy most egy bajjal adni kellene a téhennek is, telemerített hát egy szakajtót korpával, vitte ki az ólba.

Itt mi történt, mi nem - tudom, úgyis kitalálnák, de csak mégis elmondom -, Jankó is közibe keveredett annak a korpának, amit kivitt a béres, megette a téhen.

Másnap a szolgáló, mikor fejni akart, rálegyintett a téhenre:

- Farta, te!

Jankó is kikiált a jó meleg kvártélyból:

- Csak azért se farta, te!

Megint szól a szolgáló:

- Farta, te!

Megint kikiált Jankó:

- Csak azért se farta, te!

Megijed a szolgáló, nézeget mindenfelé, szénatartóba, jászolba, sehol se lát senkit. Még egyszer szól a tehénnek:

- Farta, bocikám!

- Csak azért se farta, bocikám!

De már annyi bátorsága csakugyan nem volt a szolgálónak, hogy tovább is ott maradjon. Szaladt a gazdához.

- Gazduram! Gazduram! Jöjjön hamar, valamennyi ördög, boszorkány, mind az istállóban van!

Kimegy a gazda, nézeget széjjel, nem lát semmit. Szól a tehénnek ez is:

- Farta, te!

Kikurjant Jankó is:

- Csak azért se farta, te!

"No, már itt - gondolja a gazda - csakugyan nem jól megy a dolog, itt boszorkánynak kell lenni." Felkap egy seprűt a bal kezébe, egy másikat telehint sóval, keresztbe fekteti a küszöbön, egy koszorú hagymát az ajtó sarkára akaszt; azzal elkezd a seprűvel verni a tehenet.

- No már erre csakugyan elmegy az a kutya boszorkány!

De biz az a sok munka mind kárba vészett, mert akármint verték a tehenet, Jankó csak nem tágított, mindig kiabált.

Utoljára mit volt mit tenni? Le kellett vágatni a tehenet. A húsát elmérték, a belet odaadták egy szolgálnak, hogy vigye ki a folyó partjára, mossza ki. Kivitte a szolgáló, elkezdte darabolgatni a beleket egy éles késsel.

Amint ott darabolgatja, észreveszi Jankó, hogy késsel forgolódnak körülötte. Megijed, elkiáltja magát a pacal közül:

- Meg ne szúrj, te!

A szolgáló majdhogy hanyatt nem esett ijedtében, elhajította a belet, futott haza, elmondta, hogy ő többet hozzá nem nyúl annak a tehénnek semmijéhez, ha mindjárt felakasztják vagy kerékbe törik is, mert akörül minden oly ördögös, úgy tele van az ördöggel, boszorkánnyal, hogy még olyat senki se hallott. De hisz ő többet hozzá nem nyúl egy ujjal sem; nem ő!

A belet pedig, ami ott maradt a vízparton, egy kódorgó, éhes farkas megette Jankóval együtt. El volt aztán Jankó egy darabig szép csendesen a farkas gyomrában, hanem két-három nap múlva unni kezdte a dolgot: "Nem jól megy ez így sehogy, ki kellene innen valahogy jutni." De hiába volt minden okoskodás, ha egyszer benne volt a farkasban, amúgy könnyűszerrel biz onnan nem jöhetett ki. Volt ugyan két kijárás, de az első - a farkas szája - veszedelmes volt, a hátulsón meg Jankónak nemigen volt kedve mászkálni. Mit csináljon? Mit csináljon? Holta napjáig csak nem maradhat a farkas gyomrában! Utoljára aztán azt gondolta ki, hogy elkezd kiabálni:

- Elébe a farkasnak! Elébe a farkasnak!

A farkas megijedt a nagy kiabálástól, elkezdett szaladni, de mentől jobban vágatott, annál jobban kiabált Jankó. A farkas nem mert megállni, egyszer aztán csak felfordult, végignyúlt a földön, búcsút vett az árnyékvilágtól. Erre aztán Jankó is szedte-vette a sátorfáját, kimászott a száján, széjjelnézett, hogy melyik sarkán lehet a világnak. Hát mit látott? Nem mást, mint egy szép palotát. Nemigen gondolkozott sokáig, felment bele, hogy akárki lakik ott, megtudakolja, melyik szeglete ez a világnak. Akkor aztán, ha ezt megtudja, elindul valamerre.

Felment a palotába, benyitott a legszebb ajtón, belépett egy cifra szobába, hát ott látta az apját meg az anyját egymás mellett ülni a nagy uraságban. Megörült ő is, de még azok is, elmondták neki, hogy az egy véka aranyból-ezüstből gazdagodtak így meg.

- De most már, kedves gyermekünk, ne is menj sehova, menjünk együtt, éljünk együtt holtunk napjáig.

Jankó is beleegyezett, otthon maradt. Tán még most is élnek a nagy uraságban, ha meg nem haltak.

(A hanganyag itt található: <https://varazsbetu.hu/mesetar/babszemjanko>)